

HELSINGIN SANOMAT

MIELIPIIDE

MIELIPIIDESIVU, PL 71, 00089 SANOMA
(09) 1221, ma-pe klo 11.30-12.30,
FAKSI (09) 122 2366, hs.mielipide@hs.fi

Moni nuori jää yksin ihmiseksi kasvun kanssa

"Arvioiden mukaan jopa 25 prosenttia peruskoululaisista kärsii mielenterveyden ongelmista."

Väkivalta on lisääntynyt koululaisten keskuudessa. Väkilantekojen syitä etsitään yksilopsykologisista selitysmalleista, yksittäisistä kulttuurisista ilmiöistä, kuten internetistä, väkivaltaihhteestä tai laajemmasta piittaamattomuudesta lapsia ja nuoria kohtaan.

Vasta viime aikoina on alettu esittää kysymyksiä myös siitä, olisiko mieheksi kasvamisen malleja ja maskuliinisuuden yhteiskunnallisia ihanteita syytä arvioida uudelleen.

Tulevatko yhteiskunnalliset arvostuksemme ja instituutiomme huomaamattaan vahvistaneeksi väkivaltaisia maskuliinisuuskuvia? Mitä kasva-

valta pojalta odotetaan kulttuurissamme?

Vaikka perinteisen maskuliinisuuden vaihtoehtoiksi on noussut "pehmeämpiä" tapoja olla mies, on viimeaikainen koulua koskeva tutkimus osoittanut, että täyttääkseen hyväksytyt määreet pojilta odotetaan edelleen paremmuuden tavoitteluun perustuvaa liikunnallisuutta, kilpailullisuutta, heteroseksuaalisuutta sekä kykyä puolustaa itseään tarvittaessa vaikka väkivaltaa käyttäen.

Tunteiden tunnistamiseen, analysointiin ja avoimeen osoittamiseen sen sijaan ei kannusteta. Mikä on niiden poikien tila ja paikka koulussa, jotka eivät syystä tai toisesta halua sopia tai onnistu sovitautumaan näihin pirtoihin?

Vaikka Jokelan koulusurmisa kyse on yksittäistapauksesta, johon liittyen ammuskelijaa on ehditty luonnehtia ääriilikeistä kiinnostuneeksi, väkivaltaa

ihannoivaksi militantiksi, tapahtumaa ei pidä kuitata yksilopsykologisilla selitysteorioilla tai siirtämällä selitystä valtameren taakse.

Amerikkalaista kouluammuskelua tutkinut Jessie Klein (2006) on todennut ampujille olleen yhteistä se, että he eivät ole onnistuneet syystä tai toisesta täyttämään hyväksytyn pojan kriteereitä, ja koska ihmisille on tärkeää saada arvostusta muilta, he ovat käyttäneet väkivaltaisia keinoja joko kostoksi kohtaamaansa väheksyntää kohtaan tai saadakseen väkivallalla kunnioitusta, "respektiä", kouluyhteisössä.

Varhaisen hoitoon ohjaamisen tärkeys sekä toisaalta niihin liittyvien resurssien puute tiedetään. Resurssien lisääminen mielenterveystyöhön onkin välttämätön toimenpide.

Julkisuudessa käydyssä keskustelussa on myös vihjattu mahdollisuuteen käyttää koulussa vartiointipalveluita kou-

luturvallisuuden varmistamisessa. Oireiden hoitaminen tai turvatoimien lisääminen kouluissa näyttää kuitenkin latian pyyhkimiseltä sen sijaan, että korjattaisiin vuotava hana.

Oireiden hoitamisen lisäksi tarvitaan huomattavaa panostusta ennaltaehkäisevään työhön. Avainasemassa ovat tällöin koulu ja sen kanssa yhteistyötä tekevä moniammatillinen asiantuntijaverkosto.

Arvioiden mukaan jopa 25 prosenttia peruskoululaisista kärsii mielenterveyden ongelmista. Se näkyy koulun arjessa jo alakoululaisten keskuudessa. Auttamisen keinot ovat nykyään rajalliset. Tarvitaan resurssien ohjaamista opetukseen ja oppilashuoltotyöhön, jotta turvaverkko saadaan kudottua riittävän tiheäksi.

Vähintään yhtä tärkeää on puuttua monissa koululuokissa vallitseviin, oppilaiden välisiin vinoutuneisiin valtahierarkioihin. Väkivaltaa esiintyy ensin-

näkin, jos luokan korkeinta valta-asemaa pitävät kingit saavat valtaa sanella hyväksytyin poikuuden ja tyttöyden ehtoja.

Monet "kovikset", jotka käyttävät joissakin luokissa väkivaltaa asemansa ylläpitoon, ovat usein juuri niitä syrjäytymisvaarassa olevia lapsia ja nuoria, joilla ei ole kotoa saatua ja pelimerkkejä elämää varten.

Kunnioitus haetaan tällöin sieltä, mistä se on saatavissa; omasta kouluyhteisöstä aiheuttamalla omalla toiminnalla muissa pelonsekaista kunnioitusta, ahdistusta tai vihaa.

Vaikka näkyvimmin koulussa oireilevatkin kovikset, myös tavallisissa koululuokissa ilmenee väkivaltaisia piirteitä sisältävää toimintaa, jota ei pidetä väkivaltana sen piiloutuessa normaaliuden kaapuun.

Tällaista, usein opetushenkilöstön katseen ulottumattomissa tapahtuvaa toimintaa ovat jonkun oppilaan näkyväksi tekeminen, huu-

mori, vitsailu ja hauskanpito toisen kustannuksella. Kohteen veloitetaan lisäksi hyväksytyin asemansa ulkopuolisena tai sievän rankkaakin itse kohdistuvaa "läpänheittoa".

Jos ei legitimoitu luokassa vallitsevia kirjoittamattomia sääntöjä ja pyri täyttämään tosipojan tai -tytön kriteereitä, on ulkona me-ryhmästä.

Tästä näkökulmasta tarkasteltuna äärimmäisen väkivallan ilmeneminen on karua, mutta loogista seurausta vallitsevista tavoista tuottaa mieheyttä ja siihen kytkeytyviä valta-asemia koulussa. Jokelan ammuskelu on jäävuoren huippu ja jää toivottavasti synkäksi poikkeukseksi suomalaisessa kouluväkivaltahistoriassa, mutta herättäne keskustelua ja rakentavia toimia purkaa koulu-maailmassakin arkipäivää olevia, itsestäänselvyyksinä otettuja väkivaltaa tuottavia käytäntöjä ja rakenteita.

Vaikka valtaosa lapsista voikin hyvin, jäävät monet lapset

ja nuoret yksin ihmiseksi kasvun kanssa siinä vaiheessa, jolloin he juuri eniten tarvitsisivat tähän liittyvää opastusta.

Monien aikuisten kamppaillessa omien ongelmiansa kanssa ei heillä riitä voimavaroja lasten kasvun tukemiseen. Ajallemme onkin luonteenomaista yltyöindividualismi ja tehokkuusajattelu, johon liittyy lasten varhaisen itsenäistämisen ihannointi sekä heidän päästämisenä käsistä liian varhain.

Lyhytnäköinen taloudelliseen kasvuun perustuva tuottavuusajattelu ei ole kestävä. Tarvitaan arvomuutosta, jonka tulee näkyä konkreettisesti ihmisyyden kunnioittamisena koko yhteiskunnassa koulu, perheet ja työelämä mukaan lukien.

Sari Manninen
Tuija Huuki
Vappu Sannari
kouluväkivallan tutkijoita
Oulun yliopisto